

MOTIVATIE VOOR DIACONIE

Situering

Dit materiaal helpt u om met uzelf (en indien in groepsverband) met elkaar kennis te maken en uw motivatie te verwoorden. Daarnaast doet u ook een stuk bijbelse motivatie op. Uiteindelijk is veel van onze diaconale motivatie gestoeld op bijbelse inzichten.

Opzet

1. Kennismaking
2. Vier werkvormen/ opdrachten (zie bijlage tekst 2)
  - De Barmhartige Samaritaan
  - "Weten waar vandaag Egypte ligt"
  - Magnificat, ofwel: waarin een kleine vrouw groot kan zijn
  - Psalm 72, ofwel: bereikbaar voor kleine mensen
3. Beweegredenen voor diaconaal vrijwilligerswerk (zie bijlage tekst 3)
Korte inleiding op verschillende typen motivaties voor vrijwilligerswerk. Vanuit welke motivatie bent u (diaconaal) actief?
4. Gesprek naar aanleiding van tekst 1 en bovenstaande opdrachten.
Wat leren deze inzichten u?

1. Kennismaking

Vul in en bespreek in tweetallen onderstaand schema. Indien u dit in groepsverband doet, kunt u na de gesprekken de schema's met elkaar vergelijken: wat ligt gemeenschappelijk? Wat valt op?

Omgeving: -Hoe beleeft u het wonen in uw woonplaats? -welke problemen signaleert u? -Bent u maatschappelijk actief? -Hoe of waar?	Geloven betekent voor mij: Actief in parochie m.b.t.: De parochie is diaconaal bezig met:
Naam: Woonplaats: Opleiding/beroep: Ervaring: Belangrijk:	
Wat wilt u leren?	wat u nog meer kwijt wilt:

Toelichting bij schema: richtvragen:

Bij de middencirkel (het hart, want “diaconie is een hartzaak”) - wie ben ik?

- Uw naam, woonplaats, parochie, aanvullende informatie over "hoe u woont en leeft".
- Welke opleiding(en) of ander scholingsaanbod heeft u gevolgd?
- Welke (betaalde of onbetaalde) werkzaamheden verricht u of heeft u verricht?
- Waardoor wordt u geraakt? Waar loopt u warm voor/wat vindt u belangrijk in het leven?

Bij kwadrant 1: de omgeving: uw woonplaats, het dekenaat,

- Hoe beleeft u (het wonen in) de plaats of gemeente waar u woont?
- Signaleert u in uw woonplaats of gemeente knelsituaties of problemen? Kunt u er een noemen?
- Bent u actief in het maatschappelijk leven? Zo ja, op welke wijze?

Bij kwadrant 2: geloven, kerk en samenleving, diaconie

- Wat betekent geloven voor u?
- Bent u zelf actief betrokken bij de kerk/de parochie/het dekenaat (al dan niet op diaconaal terrein)?
Op welke wijze?
- Wat doet de parochie aan diaconie?

Bij kwadrant 3: de oriëntatiecursus diaconie

- Wat vindt u moeilijk met betrekking tot de diaconie?
- Motivatie: wat beweegt u om dit materiaal te gebruiken?–
- Wat wilt u leren?

Bij kwadrant 4: er is misschien nog tijd en ruimte voor het 4e kwadrant, een rubriek "varia" ofwel: wat wilt u nog meer kwijt?

BIJLAGEN

Tekst 1 Kijk met ogen van het slachtoffer

(Rob van Kessel, oud-hoogleraar aan de universiteit van Utrecht in de praktische theologie, hield een lezing op de dekenale Nieuwjaarsbijeenkomst, 19 januari in Apeldoorn. Zijn visie op de betekenis van het Rijk van God in onze kerk en maatschappij is van een verrassende eenvoud: Kijken met de ogen van het slachtoffer.) Tekst van Lia Koedooder uit: Op Weg, 5 februari 1993.

DE MACHT VAN DE STERKSTE .

Onze aarde met alle levende wezens heeft zich langzaam gevormd. De schepping is een zeer langdurig proces geweest van miljarden jaren. met als jongste verschijningsvorm de mens. Zoals u weet. sluiten evolutietheorie en scheppingsverhaal elkaar niet uit, maar bevestigen elkaar. De evolutie, dus de ontwikkelingsgang van de ene levensvorm uit de andere, heeft als belangrijkste kenmerk de overwinning van de sterkste soort ten koste van de zwakkere: "The survival of the fittest". De plant of het dier dat zich niet kon handhaven op aarde was gedoemd te verdwijnen. Zo kon uit die voortdurende strijd tussen zwakke en sterke eigenschappen steeds de sterkste overwinnen, om zich van daaruit weer verder te ontwikkelen. tot dan uiteindelijk de mens ontstond. De kern van dit verhaal is, volgens Rob van Kessel, dat de belangrijkste natuurwet de wet van de sterkste is. Wij mensen zijn mede uit die natuur voortgekomen en het recht van de sterkste is ons dus "ingebakken", met alle gevolgen van dien: machtsbehoefte, maatschappelijk onrecht. uitbuiting, lijden en verdriet
En nu komt het: onze Joods-christelijke traditie geeft een heel nieuwe impuls aan die natuurwet. aldus Van Kessel, door juist het recht van de zwakke in te voeren.

WIE IS DIE ZWAKKE MENS?

Dit recht van de zwakke mens staat dus dwars op de natuurwet en daarom spreekt Van Kessel van de wet van de geest of genade, maar ook van bovennatuur. Die omslag in de geschiedenis noemt hij verlossing, bekering, navolging.
Oog en oor hebben voor de zwakkere mens als nieuwe impuls in de schepping begint al bij de profeten in het Oude Testament Het duidelijkst is dit het geval bij Mozes. God maakt zich kenbaar aan Mozes met de naam Jahweh. Ik ben er, Ik ben er voor de verdrukten in Egypte en Ik wil dat ze bevrijd worden. Mozes wordt een instrument tot bevrijding in Gods hand. een voorbeeld voor ieder van ons. Ook de tien geboden ziet van Kessel als een voorspraak voor de zwakkeren onder ons: De ouderen (ouders), vrouwen (in het huwelijk) en een appèl op het besef van zwakte in onszelf door hebzucht en jaloezie en de valse goden van macht en uitbuiting. Deze nieuwe wet van de geest kreeg als het ware zijn menselijke gestalte in de persoon van Jezus van Nazareth. de profeet bij uitstek. Jezus leefde voor de uitgestotenen. slachtoffers van politieke macht. armen. zieken. vreemdelingen, vrouwen. kinderen en voor hen die onder schuld gebukt gingen als tollenaars en hoeren.
Hiermee is ook al aangegeven wie de z.g. zwakke mensen zijn en waar de zwakte in onszelf zit. Ieder mens, ook ikzelf, is dus een mogelijke minder-vermogende medezuster of -broeder. Zwak zijn diegenen die in relatie tot mij minder zijn, minder hebben en minder kunnen. Het recht van de zwakste betekent dan dat zij recht hebben op wat ik meer ben, meer heb of meer kan", aldus Van Kessel. Vanzelfsprekend betekent dit niet dat ik daardoor een machtsgevoel ontwikkel of meen mij ergens op te kunnen voorstaan. Ik besef immers dat in de wet van de geest alles genade is. Je afwisselend sterk en zwak voelen is een menselijk gegeven en wij zullen elkaar daarin dus regelmatig moeten opvangen.
De drie pijlers van de bovennatuurlijke wet van de geest zijn zorg (voor elkaar), strijd (tegen onrecht) en vergeving (voor schuldgevoelens).

JE LATEN RAKEN

Het vermogen om op die manier te leven, hangt samen met een invoelend vermogen naar onze medemens. Ik láát mij raken door de pijn van de ander en voel dat God mij daarin aanraakt alleen dan is echt sprake van bekering, van mens. worden in de ware zin van het woord.

PAROCHIE

In de parochiële gemeenschap zou de diaconie (zorg voor elkaar) dan ook centraal moeten staan, gesteund door catechese en liturgie.

Van Kessel: De Eucharistie is de voortdurende herhaling van het Paasfeest op de dag des Heren. Pasen betekent verrijzenis. Opstanding, wedergeboorte, bekering en nieuw inzicht, een nieuwe lente voor de wereldgeschiedenis".

Kortom: een voortdurend in herinnering halen van Degene die de erfzonde (leven volgens de natuurwet of de wet van de sterkste) heeft overwonnen en de Geest belichaamde van de nieuwe menselijke orde. Wij zullen moeten leven als Hij om zo de menselijke maat van alle dingen gestalte te geven.

De parochie zal een diaconale levenshouding moeten blijven voeden om zo een ware "gemeenschap van genade" te kunnen zijn. Een visie op het Rijk van God hier op aarde die verrassend eenvoudig, maar ook verbazingwekkend moeilijk blijkt te zijn.

Tekst 2 "Bijbelse motivatie van diaconie"

Aan de hand van een aantal teksten uit de Bijbel is toegelicht waar belangrijke Bijbelse vindplaatsen zijn voor bevrijdend handelen van JHWH/God, van Jezus van Nazareth en van de eerste christengemeenschappen. Deze teksten zijn richtingwijzers en inspiratiebronnen voor diaconaal werk. In het Oude Testament is het woord "bevrijding" bij voorbeeld een van de richtinggevende woorden. In het Nieuwe Testament komen daar woorden als "dienen" en "gemeenschap" bij. In de eerste christengemeenschappen stonden waarden als "delen" en "dienen" hoog in het vaandel geschreven.

In de volgende opdrachten wordt getracht een verbinding te maken van deze teksten naar de actualiteit: de diaconale vragen van vandaag.

A. De barmhartige Samaritaan

1. "Bedenk" een maatschappelijk probleem, herkenbaar voor uw eigen leefsituatie. Bij voorbeeld: In een woonwijk blijkt al jaren een gifbelt te liggen. Kinderen hebben er altijd gespeeld. Het gevaar voor de gezondheid is groot. Of: In uw omgeving hoort u wel eens geluiden van personen die een duidelijke antistemming tegen de komst van een vluchtelingenopvangcentrum proberen aan te wakkeren. Er moet eigenlijk iets gebeuren voordat dit gaat escaleren in vreemdelingenhaat.
2. Maak van zo'n situatie een kort verhaal op basis van het verhaal van de Barmhartige Samaritaan, op basis van een andere genoemde tekst, of op basis van een tekst naar keuze.

Uw verhaal:

B. Weten waar vandaag Egypte ligt

In het Exodusverhaal (Exodus 3,7-10) wordt de bevrijding door God van het onderdrukte volk van Israël beschreven. God kiest voor dat volk. Ook in het Magnificat (de lofzang van Maria, Lucas 1, 46-55) wordt onomwonden aangegeven hoe God "de heersers hun troon ontnemt en de geringen verheft".

Door de hand van God wordt het verhaal zichtbaar van de mensen die onzichtbaar zijn gemaakt door anderen. En ook dat is diaconie: zichtbaar maken wat onzichtbaar is gemaakt.

En, zoals al eerder is aangegeven: diaconie is kiezen. Kiezen voor de slachtoffers. Dat betekent allereerst (ook bij jezelf): weerstanden overwinnen, het leed van de ander onder ogen durven zien.

Aan het diaconaal handelen gaat dus nog iets vooraf: het zien van de naaste in nood. Kunnen wij dat en vooral: willen wij dat? Zien wij de ellende? Willen we jammerklachten wel horen? Zijn wij nog in staat om door het schild van de reclameboodschappen heen te kijken? Of zijn we te zeer verdoofd door de slogans die ons vertellen dat we meer moeten consumeren en dat "jong, mooi, gezond,

baanhebbend, man-vrouw-3 kinderen" de moeite van het verzekeren waard is. De rest moet maar bijbetalen. Afwijken van het modale kost je geld. Ook al heb je er zelf geen enkele invloed op. Joop den Uyl sprak ooit over een naderende tweedeling van de samenleving. Het lijkt er op dat het uiteindelijk een driedeling is geworden. Misschien zelfs een vierdeling.

Globaal ziet onze samenleving er ongeveer als volgt uit:

Er is een **bovenlaag**, een relatief kleine, maar groeiende groep: dubbele banen, hoge en vaak dubbele inkomens, twee auto's. In deze laag zitten de machtsposities verzameld.

Daaronder een **middengroep**, nog steeds de grootste groep: modaal inkomen, één baan per huishouden, soms met een klein tweede baantje, één inkomen of één inkomen en een klein tweede inkomen. Een groep die vooral bezig is met consumeren: het hart van de consumptiemaatschappij. De "top" heeft het meeste profijt van een niet aflatende toename van consumptief gedrag van met name deze groepen.

Daaronder de **onderkant** ofwel de arme kant: een kleine groep, langdurig baanlozen, vrouwen in de bijstand, eenoudergezinnen, WAO-ers, bepaalde groepen ouderen.

Hieronder de **allerarmsten**: een (groeierende) groep armen in de 3e en 4e wereld. Mensen, gezinnen zonder enig perspectief, van generatie op generatie in armoede verkerend.

Waar zien wij vandaag problemen, die om partijdig handelen vragen? Wie zijn vandaag de dag de heersers, de farao's? En wie de geringen, de slaven? Wie zijn vandaag de dag de personen en instanties die zich niets aantrekken van het lot van hun naaste in nood? Wat zijn hun uitvluchten? Zou u kunnen aangeven hoe u tegen de inrichting van de samenleving aankijkt? Welke sociale groepen onderscheidt u?

Gebruik daarbij het Egyptische beeld van de piramide, om aan te geven wie in welke positie zit in de maatschappelijke structuren. Maak uw "eigen" piramide.

C. Magnificat - waarin een kleine vrouw groot kan zijn

Lucas 1, 46-55

- 46 En Maria sprak:
'Mijn hart prijst hoog de Heer,
47 van vreugde juicht mijn geest om God mijn redder:
48 daar Hij welwillend neerzag op de kleinheid zijner dienstmaagd.
En zie, van heden af prijst elk geslacht mij zalig
49 omdat aan mij zijn wonderwerken deed
Die machtig is en heilig is zijn Naam.
50 Barmhartig is Hij van geslacht tot geslacht voor hen die Hem vrezen
51 Hij toont de kracht van zijn arm;
slaat trotsen van hart uiteen.
52 Heersers ontnemt Hij hun troon, maar verheft de geringen.
53 Die hongeren overlaadt Hij met gaven,
en rijken zendt Hij heen met lege handen.
54 Zijn dienaar Israël heeft Hij zich aangetrokken,
55 gedachtig zijn barmhartigheid voor eeuwig
jegens Abraham en zijn geslacht,
gelijk Hij had gezegd tot onze vaders.'

In het Magnificat bezingt Maria, de moeder van Jezus, haar vreugde over haar zwangerschap. En niet alleen dat. Ze staat stil bij haar eigen, gemarginaliseerde positie. Vrouw in verwachting. Prachtig. Maar wel ongehuid. En daardoor in de ogen van velen 'fout'. En uitgerekend deze vrouw wordt moeder van Gods enige Zoon.

Vragen bij deze tekst:

1. Wat raakt je het meest in deze tekst?
2. Op wie zou de Heer vandaag de dag "welwillend neerzien"; welke groepen zijn vandaag de dag sociaal-maatschappelijk te vergelijken met de positie van Maria ca. 2000 jaar geleden?
3. Welke aanduidingen zou je, kijkend naar onze actualiteit, in plaats kunnen stellen van de "trotsen", "heersers", "geringen", van hen "die hongeren" en van de "rijken", waarover Maria zingt?
4. Kun je deze tekst "herschrijven" naar onze tijd?

D. Bereikbaar voor kleine mensen

Het lied "Voor kleine mensen..." wordt veel gezongen. Het lied is een bewerking van Psalm 72. Deze psalm geeft aan naar wie de aandacht van JHWH/God uitgaat. De onmachtigen, gemarginaliseerden, verdrukten. Dat zijn de groepen die mogen blijven rekenen op de trouw van JHWH/God.

De tekst is als volgt:

t. "Vijftig Psalmen"/ m. J. Eijgenraam

Voor kleine mensen is Hij bereikbaar.

Hij geeft hoop aan rechte lozen

Hun bloed is kostbaar in zijn ogen

Hij koopt hen vrij uit het slavenhuis

* de eerste partij houdt slotnoot aan totdat tweede partij klaar is

1. Hij zal opkomen voor de misdeelden,
Hij zal de machten die ons dwingen
breken en binden, hij zal leven, onvergankelijk, als de zon. (*refrein*)
2. Zoals de dauw die de aarde drenkt,
zo zal hij komen en in die dagen
zullen trouwen waarachtigheid bloeien,
zal er vrede in overvloed zijn. (*geen refrein*)
3. Dan dragen de bergen schoven van vrede
en de heuvels een oogst van gerechtigheid,
een vloed van koren, golvende velden,
een stad rijst op uit een zee van groen. (*refrein*)
4. Zijn naam is tot in eeuwigheid,
zolang de zon staat aan de hemel.
Zijn naam gaat rond over de aarde,
een woord van vrede, van mens tot mens. (*refrein*)

Ook in onze samenleving zijn er gemarginaliseerden: mensen die machteloos gemaakt zijn of machteloos gehouden worden. Wie zijn die "kleine mensen" vandaag de dag? En wat betekent het "zingen op zondag" van dit lied voor ons "geloven op maandag"?

Opdracht:

Maak een bewerking van het lied. Pas het toe op een bepaalde problematiek in onze samenleving en gebruik actuele informatie.

Bij voorbeeld: voor vluchtelingen is hij bereikbaar/voor homofielen enzovoort / voor buitenlanders enzovoort/ voor bijstandsvrouwen enzovoort/ voor vredebrengers enzovoort.

Tekst 3 Motivaties en remmingen

MOTIVATIES

1. Ik heb medelijden met mensen in nood.
2. Dat ben je aan je christen-zijn verplicht: "Wat gij aan de minsten van de mijnen hebt gedaan... "
3. Mijn vader heeft dit werk 20 jaar gedaan. Het was min of meer vanzelfsprekend dat ik hem opvolgde.
4. Ik voel het als een verantwoordelijkheid tegenover mensen die slachtoffer zijn van onze samenleving.
5. Op deze manier geef ik gehoor aan de opdracht van de kerk resp. van de parochie om dienstbaar te zijn aan de samenleving.
6. In dit werk ervaar ik hoe effectief kleine stappen soms kunnen zijn in het werken aan verandering van situaties.
7. Voor mij is dit een manier om geloven en leven met elkaar te verbinden.
8. Al dat gepraat is niets voor mij. Hier kan ik iets doen.
9. Het caritaswerk doorbreekt mijn eigen leefwereld en biedt mij de mogelijkheid om solidair te zijn.
10. Met mijn financiële deskundigheid wil ik een bijdrage leveren aan een goed beheer van de geldmiddelen, zodat de PCI haar werk kan (blijven) doen.
11. ....

REMMINGEN

1. Ik ben ontmoedigd omdat zo weinig mensen meedoen.
2. Ik ben bang voor het onbekende: je weet niet waar je aan begint en waar je uitkomt.
3. De problemen zijn zo groot dat ik me machteloos voel.
4. De parochie heeft geen aandacht voor caritas/diaconie.
5. Ik wil hulp bieden, geen actie voeren.
6. Mijn omgeving (thuis/familie/kennissen) werkt me tegen.
7. Mijn eigen PCI is zo traag, zo besluiteloos.
8. Je ziet zo weinig effect. Het is een druppel op een gloeiende plaat.
9. De problemen hebben allemaal een politieke kant.
10. De officiële regels voor het bestuur van een caritasinstelling staan me tegen.
11. ....